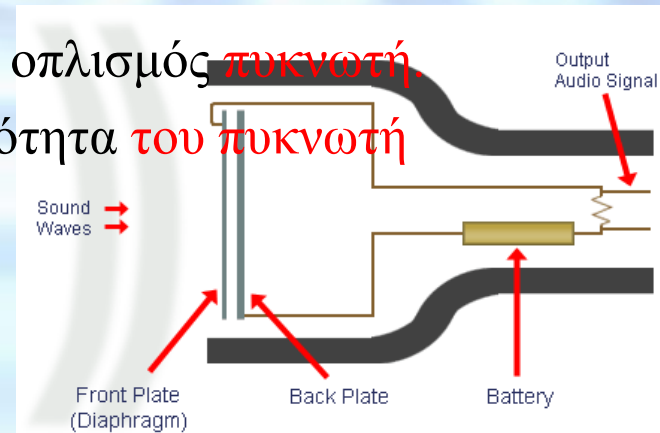

Επεξεργασία Ήχου Φωνής
3^η Διάλεξη

Θεωρία ψηφιακού ήχου

Μετατροπή Ήχου σε Σήμα

- Για να γίνει η επεξεργασία του ηχητικού κύματος πρέπει να μετατραπεί σε ηλεκτρικό σήμα. Η διαδικασία αυτή γίνεται μέσω μικροφώνων. Χαρακτηριστικά Μικροφώνων:
  - Γραμμική απόκριση σε όλο το ακουστικό φάσμα.
  - Ικανοποιητική ευαισθησία.
  - Ικανοποιητική κατευθυντικότητα.
  - Να μην προκαλεί παραμορφώσεις και σφάλματα.
- Είδη μικροφώνων κρυσταλλικά, δυναμικά, μικρόφωνα πυκνωτή, άνθρακα κλπ.
- Σύντομη περιγραφή μικροφώνου πυκνωτή
  - Ό ήχος προσπίπτει σε διάφραγμα που είναι ο ένας οπλισμός **πυκνωτή**.
  - Ανάλογα την ένταση του ήχου αλλάζει η χωρητικότητα **του πυκνωτή**
  - Ανάλογα αλλάζει και το ρεύμα του μικροφώνου.Δυναμικό εύρος 35-140 DB.

Επεξεργασία σήματος

- Η επεξεργασία τώρα του σήματος, η δυνατότητα δηλαδή παρέμβασης στο σήμα που προκύπτει από την καταγραφή του ήχου, μπορεί να γίνει είτε με αναλογικό τρόπο είτε με ψηφιακό.
- Στην περίπτωση της αναλογικής επεξεργασίας το αναλογικό σήμα που καταγράφεται, αλληλεπιδρά με ηλεκτρονικές διατάξεις όπως πηνία, πυκνωτές ή ολοκληρωμένα κυκλώματα παραμένοντας σ' όλη την διάρκεια της διαδικασίας αναλογικό.
- Στην περίπτωση ψηφιακής επεξεργασίας το σήμα ψηφιοποιείται και εν συνεχεία υφίσταται επεξεργασία ως ψηφιακό σήμα.

Ψηφιακός Ήχος

- Ήχος
- Ηλεκτρικό –αναλογικό σήμα
- Ψηφιοποίηση
- Αποθήκευση
- Ανάκληση
- Μεταφορά ;
- Αναπαραγωγή

Πλεονεκτήματα

- Η υψηλότερη σχέση σήματος προς θόρυβο και η αυξημένη δυναμική περιοχή λειτουργίας.
- Η ευκολότερη αποθήκευση και μετάδοση του ηχητικού σήματος και η επικοινωνία των συσκευών με τα ψηφιακά τηλεπικοινωνιακά και υπολογιστικά συστήματα.
- Η ευκολία στην χρήση, το χαμηλότερο κόστος παραγωγής και το μικρότερο μέγεθος.
- Η αέναη; δυνατότητα διατήρησης της ηχογραφημένης πληροφορίας σε ψηφιακή μορφή.
- Η αυξημένη δυνατότητα επεξεργασίας και εφαρμογής υπολογιστικών τεχνικών

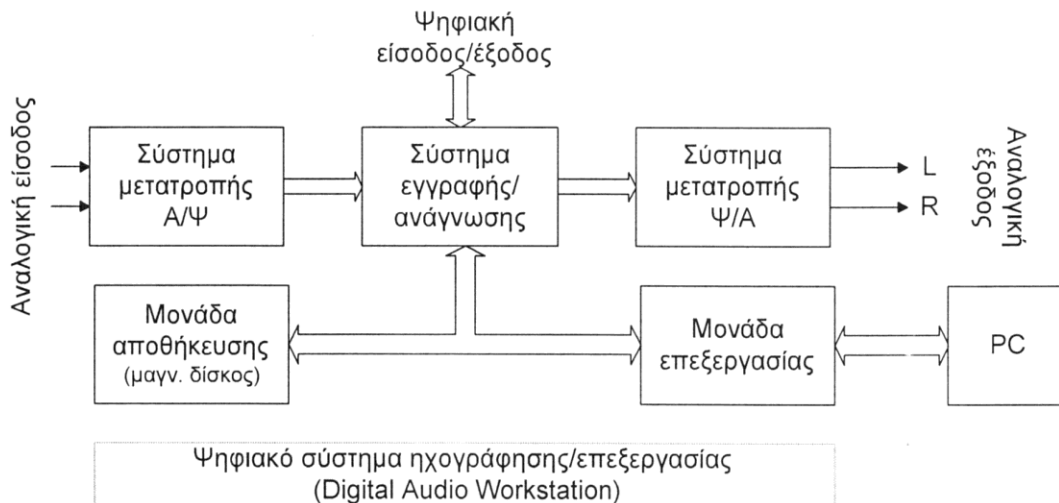
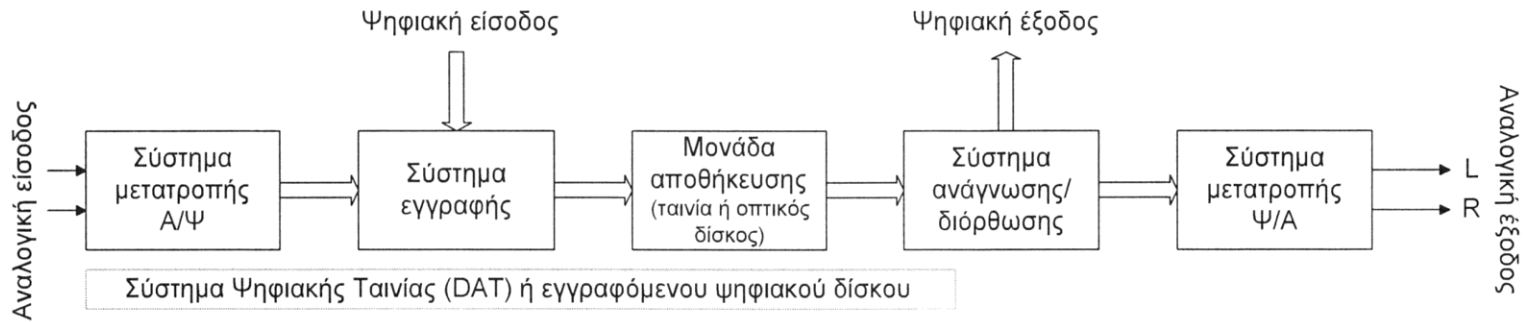
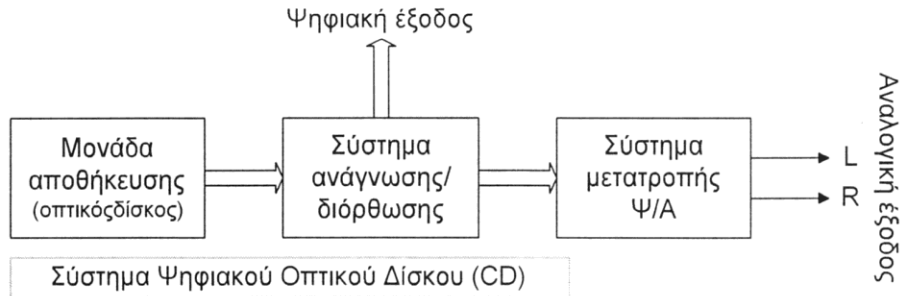
Μειονέκτημα

- Κύριο μειονέκτημα θεωρείται η ανάγκη μετατροπής του εγγενώς αναλογικού ηχητικού σήματος σε ψηφιακό (και η αντίστοιχη μετατροπή του ψηφιακού σε αναλογικό κατά την αναπαραγωγή), διαδικασία που εμφανίζει πάντα ορισμένες παραμορφώσεις.

Ψηφιακά υποσυστήματα

- Μετατροπείς Αναλογικού σε Ψηφιακό (Α/Ψ) και Ψηφιακού σε Αναλογικό (Ψ/Α) ηχητικού σήματος (Analog to Digital, A/D ή ADC και Digital to Analog, D/A Converter ή DAC).
- Ψηφιακά υποσυστήματα κωδικοποίησης και μετάδοσης ηχητικών σημάτων (PCM, ADPCM κλπ).
- Υποσυστήματα αποθήκευσης ψηφιακών ηχητικών δεδομένων (μαγνητική ταινία, σκληρός δίσκος, Οπτικός Δίσκος CD, ταινία DAT, κλπ).
- Ειδικοί ψηφιακοί επεξεργαστές ήχου (audio processors).
- Υποσυστήματα λογισμικού επεξεργασίας και διαχείρισης ηχητικών δεδομένων (π.χ. προγράμματα διαχείρισης ηχητικών αρχείων σε υπολογιστές).
- Συστήματα(προγράμματα) συμπίεσης ήχου mp3 κλπ.

Τυπικές Υλοποιήσεις Ψηφιακών Συστημάτων

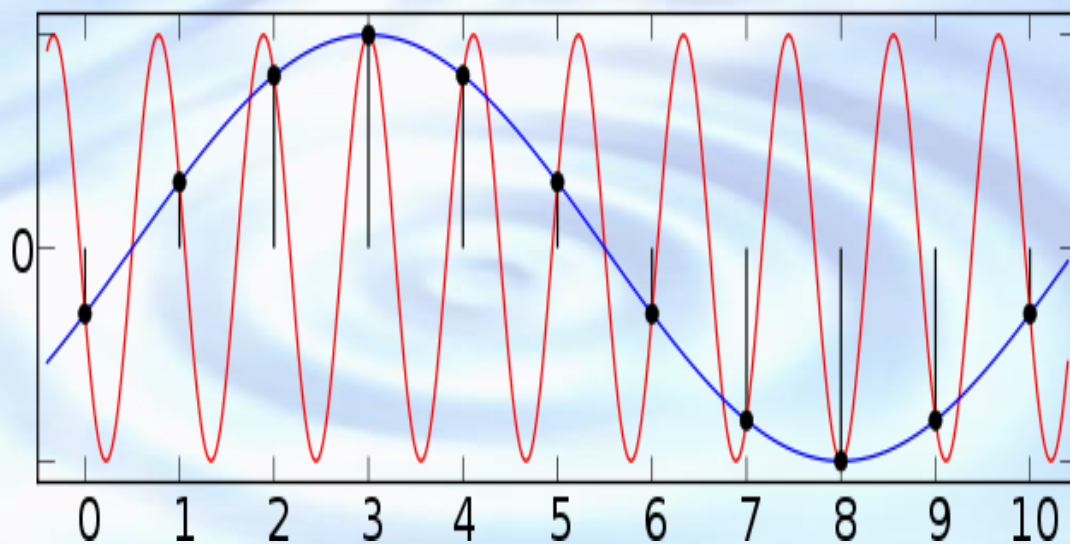
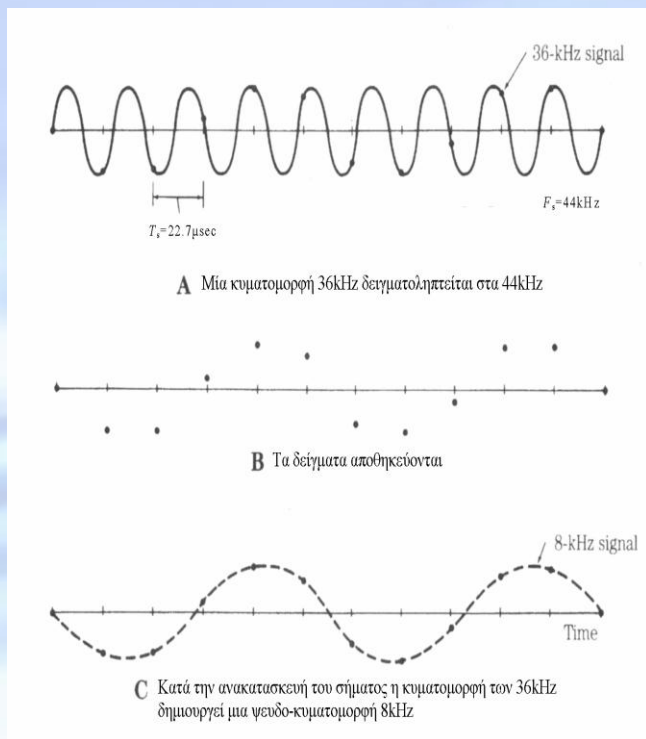

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

- **Δειγματοληψία:** η διαδικασία κατά την οποία ένα αναλογικό σήμα $s_c(t)$ μετατρέπεται σε σήμα διακριτού χρόνου (σήμα το οποίο ορίζεται σε διακριτές χρονικές στιγμές), πραγματοποιείται δηλαδή μια απεικόνιση της μορφής $s_c(t) \rightarrow s_d(nTs)$, όπου $n = 1, 2, \dots$ ο αριθμός του δείγματος και Ts (sec) είναι η περίοδος δειγματοληψίας. Το χρονικά συνεχές αναλογικό σήμα μετατρέπεται σε πεπερασμένο αριθμό διαδοχικών τιμών τα αναλογικά στιγμιότυπα
- **Κβαντισμός:** οι διαδοχικές τιμές της στάθμης (πλάτους) του σήματος διάκριτου χρόνου $s_d(nTs)$ μετατρέπονται σε διάκριτες (ψηφιακές) τιμές, πραγματοποιείται δηλαδή μια απεικόνιση της μορφής $s_d(nTs) \rightarrow \langle s_d(nTs) \rangle$, όπου $\langle s_d(nTs) \rangle$ είναι η κβαντισμένη τιμή στάθμης του σήματος.

Δειγματοληψία ηχητικών σημάτων

- **Θεώρημα Nyquist–Shannon** : αν F_s είναι η τιμή της συχνότητας δειγματοληψίας, η μέγιστη συχνότητα του αναλογικού σήματος για να μην εμφανιστούν φαινόμενα φασματικής αναδίπλωσης στο ψηφιακό σήμα πρέπει να είναι υποδιπλάσια της συχνότητας δειγματοληψίας, δηλαδή πρέπει να ισχύει $f_{\max} \leq F_s/2$.

Δειγματοληψία

- Από το Θεώρημα Nyquist αποδεικνύεται ότι κατά την απεικόνιση των $s_c(t) \rightarrow s_d(nTs)$, στο πεδίο της συχνότητας προκύπτει μια σχέση μεταξύ του φάσματος του αναλογικού σήματος $S_c(f)$ και του φάσματος του ψηφιακού σήματος $S_d(f)$ της μορφής
$$S_d(f) = \frac{1}{Ts} \sum_{k=-\infty}^{+\infty} S_c(f - kFs)$$
- Για $F_s=44$ kHz και $f=8$ kHz λαμβάνοντας υπόψη μόνο $k=-1,0,1$

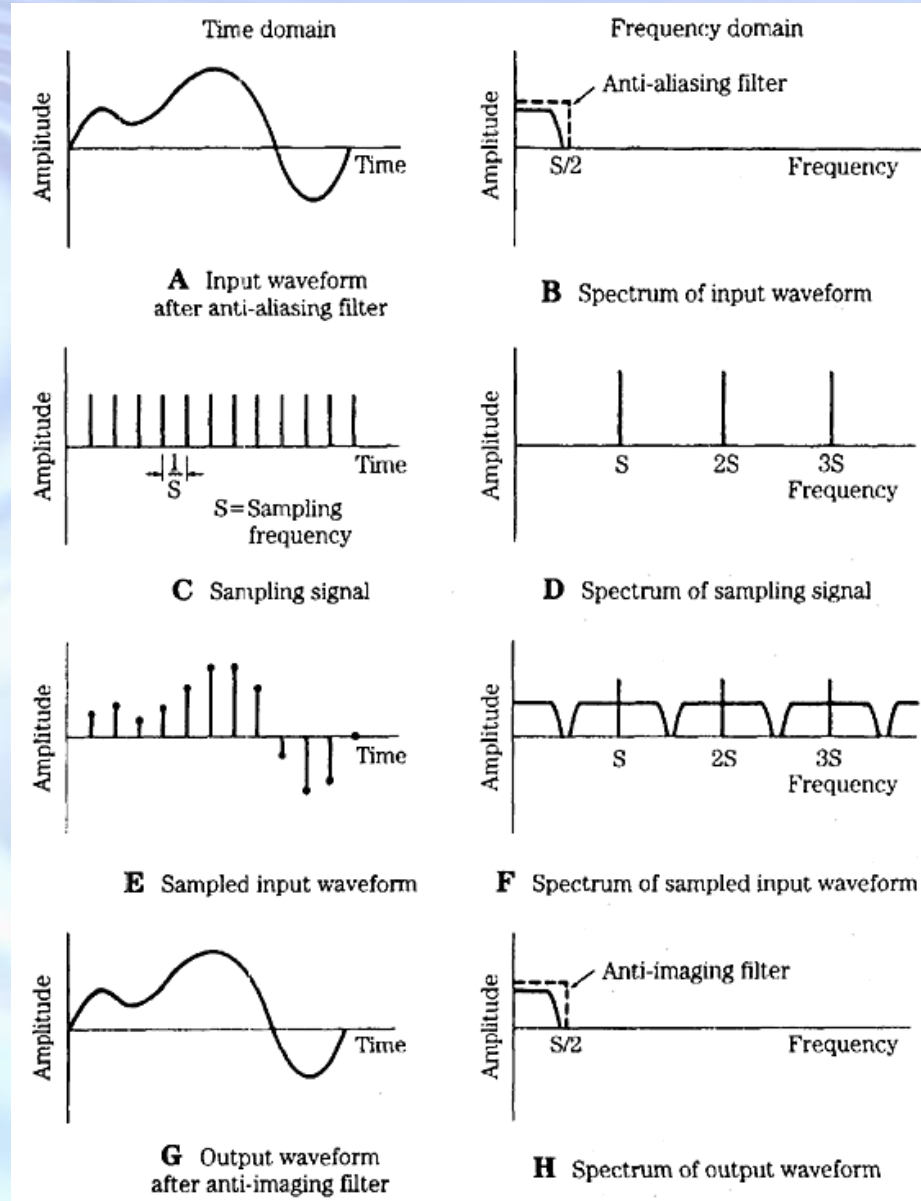
$$S_d(8\text{kHz}) = \frac{1}{Ts} [S_c(8\text{kHz} - 44\text{kHz}) + S_c(8\text{kHz}) + S_c(8\text{kHz} + 44\text{kHz})] \Rightarrow$$

$$S_d(8\text{kHz}) = \frac{1}{Ts} [S_c(-32\text{kHz}) + S_c(8\text{kHz}) + S_c(54\text{kHz})].$$

- Παρατηρούνται συχνότητες 32,8,54 kHz
- Θεραπεία: χαμηλοπερατά φίλτρα
- Για ήχο με συχνότητες μέχρι 20 kHz συνήθης συχνότητα δειγματοληψίας 44kHz

Επίδραση φίλτρων Antialiasing

Όπως φαίνεται παραπάνω είναι απαραίτητη, η όσο το δυνατό μεγαλύτερη απόσταση της συχνότητας δειγματοληψίας από την συχνότητα του σήματος για να μην έχουμε εμφάνιση συχνοτήτων – ειδώλων κοντά στην συχνότητα του ήχου που ψηφιοποιείται

Αντιστοιχήσεις

$$s_d(nTs) = s(n)$$

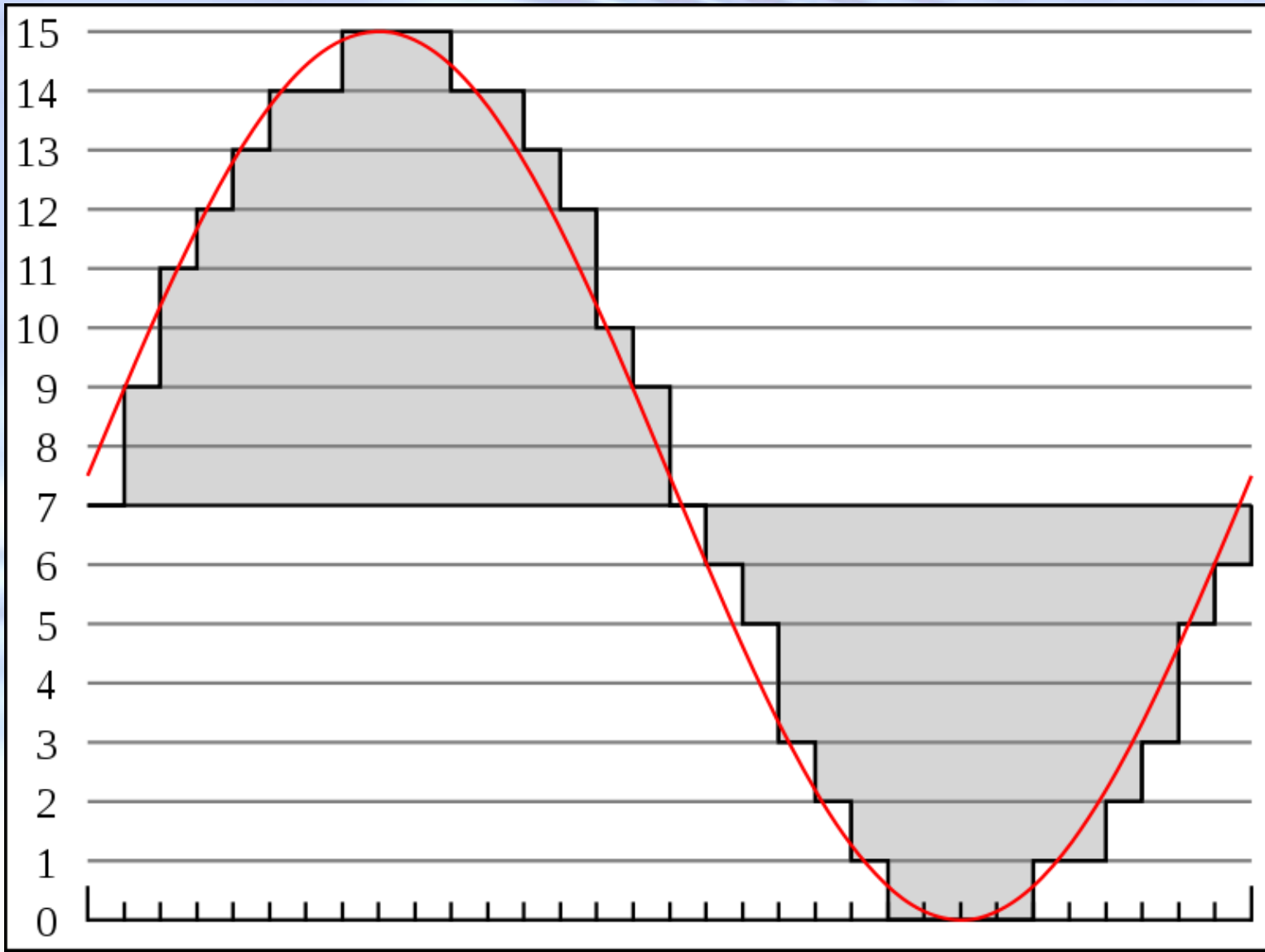
$$\langle s_d(nTs) \rangle = Q\{s(n)\} = \hat{s}(n)$$

Κβαντισμός ηχητικών σημάτων

- Η αναλογική κυματομορφή του ακουστικού σήματος διάκριτου χρόνου $s(n)$ έχει άπειρο αριθμό τιμών πλάτους. Κατά την Α/Ψ μετατροπή, οι τιμές αυτές αντιστοιχίζονται σε πεπερασμένο αριθμό σταθμών (τιμών πλάτους), το πλήθος των οποίων εξαρτάται από την τάξη του κβαντιστή.
- Μαθηματική περιγραφή της κβάντισης $\hat{s}(n) = Q\{s(n)\}$
- Κάθε δυνατή έξοδος του κβαντιστή κωδικοποιείται από λέξη μήκους N bit
- Συνολικό πλήθος σταθμών 2^N
- N: ευκρίνεια κβαντισμού, τάξη κβαντιστή.
- Δ: Απόσταση μεταξύ σταθμών, βήμα κβαντισμού ή τιμή Ελάχιστά Σημαντικού Ψηφίου (LSB)
- Στην πράξη, το βήμα κβαντισμού Δ ορίζεται σαν η αύξηση της τάσης εισόδου που απαιτείται να εφαρμοστεί στην είσοδο ενός κβαντιστή για την αλλαγή του λιγότερο σημαντικού ψηφίου (LSB) της εξόδου του όπου $s_{\max}$ το μέγιστο πλάτος εισόδου

$$\Delta = LSB = \frac{s_{\max}}{2^{N-1}}$$

Αναλογικό και ψηφιακό σήμα ... bits

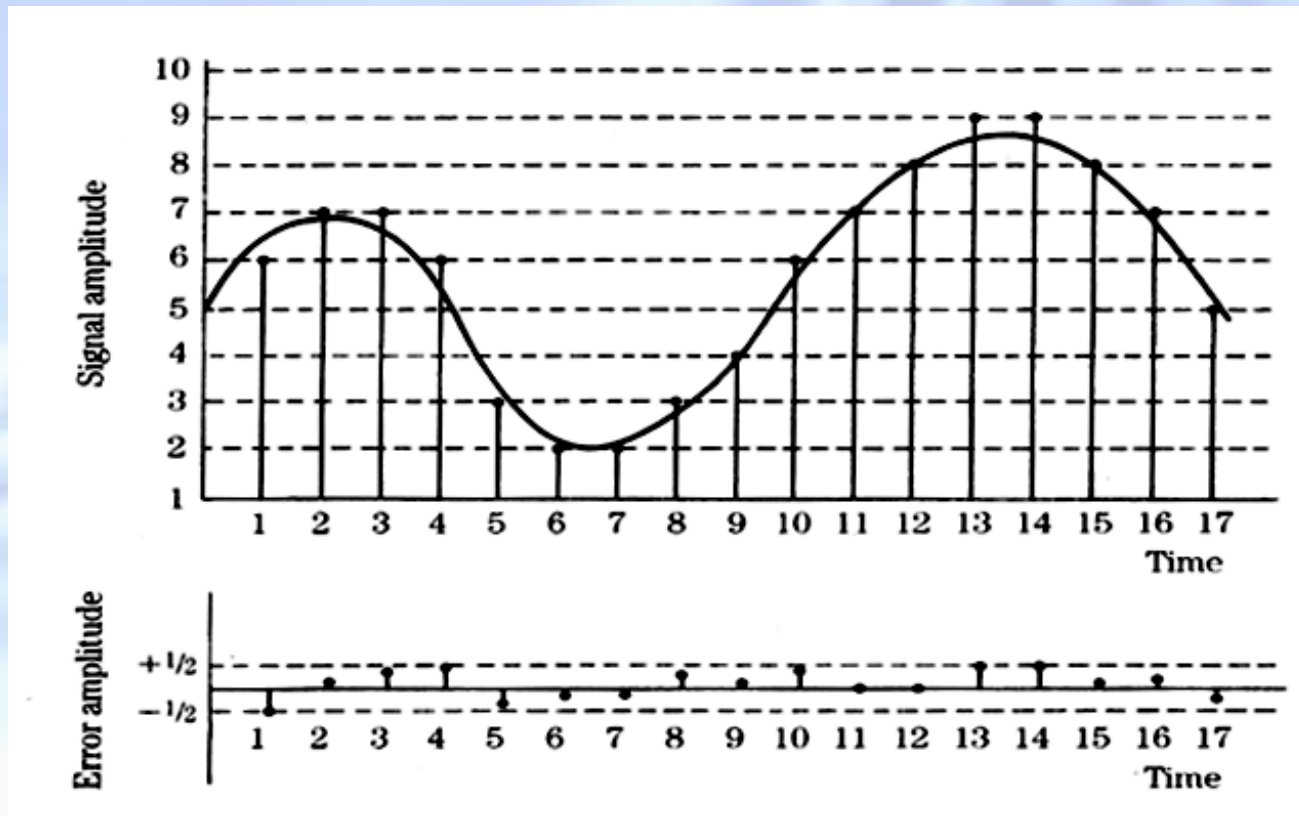

Κβαντισμός ηχητικών σημάτων

- **Παράδειγμα:** Μία ψηφιακή κάρτα ήχου δέχεται στην είσοδό της αναλογικό σήμα 5V. Κατά την ψηφιοποίηση του σήματος χρησιμοποιείται κβαντιστής τάξης $N=12$ bit. Ποιά είναι η ελάχιστη μεταβολή της τάσης σε Volt που απαιτείται για την αλλαγή του λιγότερου σημαντικού ψηφίου (LSB); Από πόσους σταθμούς κβαντοποίησης διέρχεται ένα ημιτονικό σήμα πλάτους 0.1 V;
- Είναι $\Delta = \frac{5V}{2^{12-1}} = \frac{5V}{2^{11}} = 0.00244V = 2,44mV$ Το ημιτονικό σήμα έχει πλάτος από κορυφή σε κορυφή (p-p) $2 \cdot 0,1V = 0,2V = 200mV$.
Επομένως διέρχεται από $200/2,44=82$ σταθμούς κβαντισμού.

Σφάλμα Κβαντισμού

- Κατά τον ιδανικό κβαντισμό ενός αναλογικού σήματος διακριτού χρόνου $s(n)$ παράγεται ένα σήμα και εμφανίζεται σφάλμα κβαντισμού $e(n)$, τότε
$$e(n) = \hat{s}(n) - s(n)$$

Παραδοχές Σφάλματος Κβαντισμού

- Για την ανάλυση της μορφής του σφάλματος κβαντισμού ως μία στατιστική διαδικασία είναι απαραίτητο να γίνουν οι ακόλουθες παραδοχές:
  1. Η σειρά των τιμών του σφάλματος $e(n)$ είναι στατιστικά στάσιμη
  2. Είναι στατιστικά ασυσχέτιστη με το σήμα $s(n)$
  3. Τα δείγματά της είναι επίσης μεταξύ τους ασυσχέτιστα και προσεγγίζουν τη συμπεριφορά του λευκού θορύβου
  4. Η συνάρτηση πυκνότητας πιθανότητας του λάθους είναι ομοιόμορφη